

LEERNETWERK SAMENSPEL BURGERINITIATIEVEN EN

Nieuwsbrief 2

21 Januari 2015

Leernetwerk uitbouwen en verdiepen in 2015!

Na drie inspirerende bijeenkomsten in het najaar van 2014 krijgt het leernetwerk in 2015 een vervolg. We vertalen in de eerste helft van het jaar de leerpunten van deze bijeenkomsten naar drie brochures. Ook starten we vanaf februari een intensief intervisietraject met gemeenten, waterschappen, terreinbeherende organisaties en eventueel provincies. Daarnaast vindt in maart een vervolgbijeenkomst plaats specifiek voor provincies over hun rol bij groene burgerinitiatieven. Tot slot staat in juni weer een plenaire bijeenkomst gepland. Later in deze nieuwsbrief gaan we verder in op deze acties voor het nieuwe jaar.

Terugkoppeling bijeenkomsten najaar 2014

Intervisiebijeenkomst over de rol van provincies

Op 30 oktober 2014 vond een intervisiebijeenkomst plaats met medewerkers van zes provincies op het provinciehuis van Zuid-Holland. Als aftrap hield Hetti van Hamersveld (provincie Zuid-Holland) een interview met Andrea Almasi (provincie Noord-Brabant) over de Brabantse subsidieregeling Gemeente-Impuls voor Groen Burgerinitiatief. Naast subsidie kiest deze provincie voor het opzetten van een leernetwerk voor Brabantse gemeenten. Vervolgens wisselden de deelnemers uit over de verschillende mogelijke aanpakken. Sommige provincies werken gericht aan een nieuwe sturingsfilosofie, zoals het netwerkend werken van de provincie Zuid-Holland of het programma Overijssels Bestuur 20xx waarbij een brede discussie met de Overijsselse samenleving aanzet tot nadenken over de nieuwe rol van de overheid in de samenleving. Er blijken verschillende rollen van provincies mogelijk. Een provincie kan inzetten op een directe rol bij burgerinitiatieven (zoals de pilot Wollefooppengroen van de provincie Zuid-Holland), maar ook op een indirecte rol via gemeenten of intermediaire organisaties (zoals de Brabantse subsidieregeling voor gemeenten, of de financiële ondersteuning van de vereniging van kleine kernen in Limburg). Soms nemen provincies bewust of onbewust geen rol bij burgerinitiatieven. Ook verschillen de soort relaties die provincies kunnen hebben met burgerinitiatieven; dat gaat van burgerparticipatie, via co-creatie tot overheidsparticipatie. Ook de inzet van beleidsinstrumenten verschilt tussen en binnen provincies. Zoals de zojuist genoemde voorbeelden van financiële instrumenten. Maar provincies zetten ook juridische instrumenten in (zoals de privaattoevereenkomsten van Flevoland) en sociale of communicatieve instrumenten (zoals kennismakelaarsactiviteiten en leernetwerken).

Intervisiebijeenkomst over de rol van provincies

Zonder meteen een instrumentele richting uit te gaan, hadden de deelnemers goed voor ogen dat het omgaan met burgerinitiatieven goed verankerd moet zijn binnen de eigen provinciale organisatie en politiek. Dit vergt vaak nog een cultuurverandering. Voor meer informatie verwijzen we naar de binnenkort te verschijnen brochure over provincies en burgerinitiatieven.

Leerbijeenkomst over het initiatief Marke Mallem

In november 2014 vond de leerbijeenkomst over Marke Mallem plaats. Dit initiatief begon als een pilot van het Waterschap Rijn en IJssel dat wilde experimenteren met een verregaande vorm van zelfbestuur. Gekozen werd voor zelfbeheer van gronden langs de Berkel door burgers van Eibergen. Het initiatief kreeg uiteindelijk vorm in de Stichting Marke Mallem. Doel van de leerbijeenkomst was om uit te wisselen wat cruciale factoren waren in het proces van Marke Mallem, en te benoemen wat andere overheden hiervan kunnen leren en meenemen naar hun eigen praktijk. Als eerste vertelden Alfred te Pas (waterschap Rijn & IJssel), Tonni Wormgoor (Stichting Marke Mallem) en Robert Jan Fontein (onderzoeker Alterra) in een interviewgesprek over het bijzondere initiatief Marke Mallem, dat een proces kende van burgerparticipatie, via co-creatie naar overheidsparticipatie. Daarna volgde een rondleiding langs een deel van de gronden die het initiatief momenteel zelf beheert. Een belangrijke succesfactor bij Marke Mallem is dat er ruim de tijd is genomen voor het proces van co-creatie voordat de bewoners zelfstandig in een stichting gingen draaien. Dit leidde ertoe dat het waterschap en de bewoners met elkaar in gesprek bleven en dat het vertrouwen over en weer kon groeien. Een andere belangrijke succesfactor is dat het initiatief beleidsmatig verankerd was (o.a. in de Watervisie van het waterschap) en dat er vanaf het begin ook bestuurlijke commitment was. Over deze twee succesfactoren wisselden de deelnemers aan discussietafels met elkaar kennis en ervaring uit. De derde discussietafel ging over de (on)mogelijkheid om initiatieven als Marke Mallem te kopiëren naar andere plekken en situaties. De conclusie was dat Marke Mallem geen blauwdruk biedt, elke situatie is verschillend en vraagt een andere aanpak. Er is dus geen sprake van 'knippen en plakken', wel van 'leren en inspireren'. Door van elkaar te leren en zelf te proberen kan worden gebouwd aan vakmanschap, waarmee overheden het vermogen ontwikkelen om steeds met maatwerk hun relatie met burgerinitiatieven vorm te geven. Voor meer lessen verwijzen we naar de brochure Leren van Marke Mallem die binnenkort gereed komt.

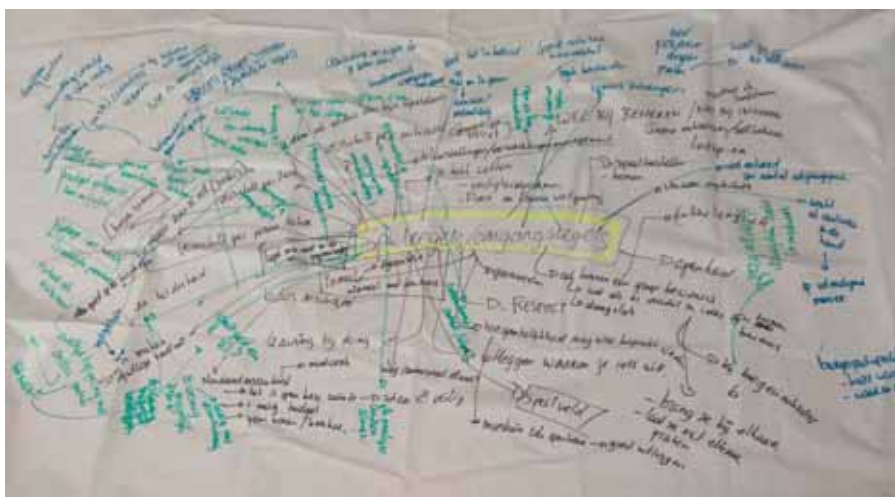
Leerbijeenkomst over de rol van gemeenten

In deze leerbijeenkomst in december 2014 vormde de praktijk van Apeldoorn een belangrijk vertrekpunt om met de deelnemers te reflecteren op de rol van de gemeente bij groene burgerinitiatieven. Drie thema's stonden daarbij centraal. (1) Omgaan met diversiteit van burgerinitiatieven, (2) spelregels en omgangsregels en (3) houding en competenties van ambtenaren. Na een aftrap door Linda Hooijer en Doesjka Majdandzic van gemeente Apeldoorn over o.a. de samenwerking met bewoners in Hoenderloo en Stadslab, en na een reflectie hierop door Wilfried Romp, zijn deze thema's in drie discussietafels verder uitgediept.

Rondleiding langs gronden van Marke Mallem

Dit leidde aan de eerste discussietafel tot gesprekken over de noodzaak om ruimte te maken voor verschil, aangezien initiatieven nu eenmaal verschillend zijn en verschillende behoeften hebben. Ook ging het over het accepteren van bepaalde ongelijkheid. Bijvoorbeeld doordat sommige (hoogopgeleide en mondige) mensen of groepen zich opwerpen en de kans grijpen om iets te betekenen voor de lokale samenleving. Een gemeente kan hier wel streven naar gelijke kansen voor iedereen, bijv. door voorlopers te vragen hun kennis, ervaring en aanpak te delen. Of soms zelfs door ongelijke behandeling, door bijvoorbeeld minderheden extra te stimuleren. Aan een andere gesprekstafel werd gezegd dat het bij de omgang met burgerinitiatieven niet zozeer gaat om spelregels maar om menselijke relaties, goede communicatie en een open en eerlijke houding. Er zijn vaak wel impliciete verwachtingen zoals voldoende draagvlak voor een initiatief. Sleutelwoord bleek verwachtingenmanagement. Regels, contracten en overeenkomsten spelen niet bij de initiatie en realisatie van een initiatief, maar kunnen wel behulpzaam zijn in de beheerfase. Aan de derde tafel ging de discussie over de afstand tussen bestuurlijke idealen en de uitvoering daarvan in de ambtelijke praktijk. Het ging over vasthouden en los kunnen laten. Wat heeft de ambtenaar nodig om zijn nieuwe rol vorm te geven? Onder meer ondernemerschap en risico's nemen. Daarnaast informele relaties aangaan met burgers en de zaken formeel afrechten in de organisatie. Ook de lessen van deze leerbijeenkomst zullen we in de vorm van een brochure verder delen.

Discussietafel Spelregels en omgangsegels bij burgerinitiatieven

Vervolgbijeenkomsten eerste helft 2015

Vervolg intervisiebijeenkomst met provincies in maart

Voor deze bijeenkomst is de Provincie Flevoland gastheer. Hillebrand Koning presenteert de werkwijze van het programma Nieuwe Natuur waarbij de samenleving is gevraagd met initiatieven te komen voor nieuwe natuur in Flevoland (zie: www.flevoland.nl/nieuwenatuur). Naast dit Flevolandse voorbeeld zullen we nog een provincie vragen om een aanpak toe te lichten. De intervisie-deelnemers benoemen samen overeenkomsten en verschillen van de ingebrachte aanpakken. Alterra draagt bij door input op basis van de brochure 'Provincies en groene burgerinitiatieven'. Daarnaast gaan we in op een fundamentele vraagstuk: hoe kunnen provincies loskomen van eenmalige regelingen, pilots of projecten en burgerinitiatieven structureel verankeren in het provinciale beleid en de organisatie? Na 17 maart 2015 zijn de provinciale verkiezingen achter de rug. De collegevorming van GS zal in april waarschijnlijk in veel provincies gaande zijn. Wat kunnen we meegeven zodat GS in de collegeprogramma's voor de komende vier jaar expliciet aandacht geven aan het samenspel met burgerinitiatieven?

Opstarten intervisie traject met gemeenten, waterschappen, terreinbeherende organisaties en provincies

Vanaf februari starten we een kleinschalig maar intensief traject waarin ca. 8 deelnemers werken aan persoonlijke leervragen, opdrachten en acties. Deelnemers koppelen 1 keer per 2 maanden naar elkaar terug tijdens intervisiebijeenkomsten en worden begeleid door Alterra en externe procesbegeleider(s). In een volgende nieuwsbrief komen we hierop terug met de vraag wie geïnteresseerd is om deel te nemen en hoe dit vorm moet krijgen zodat het de tijdsinvestering waard is.

Samenwerking met burgerinitiatief in 'the spotlight'

Marke Gorsselse heide

De Gorsselse heide was tot 2009 oefenterrein van het ministerie van Defensie. Het burgerinitiatief ontstond toen het Ministerie de grond wilde verkopen en er geluiden opkwamen dat er huizen zouden komen of dat het bedrijventerrein zou worden. Omwonenden wilden dat het toegankelijke natuur zou blijven en stelden voor het gebied zelf te gaan beheren, met bijval van de burgemeester. Het burgerinitiatief ging bijna ten onder door ambtelijke procedures. Een subsidie om de verzuring en verdroging aan te pakken werd stopgezet en rijk en provincie verschilden van mening wie hier verantwoordelijk voor was. Na de provinciale verkiezingen kwamen er andere politici. Uiteindelijk stelde de provincie na vier jaar subsidie beschikbaar. De burgers konden het gebied niet zelf betalen, daarom deed de Stichting IJssellandschap dat voor hen. Zeventig burgers beheren nu als vrijwilliger 115 ha natuur. (www.markegorsselseheide.nl)

Marke Gorsselse heide

Interessante publicaties, bijeenkomsten en trajecten

Publicaties

- ◆ [Loshouden en Meemaken. Over samenredzaamheid en overheidsparticipatie](#)
- ◆ [Op weg naar de Doe-democratie](#) van Wilfried Romp
- ◆ [Regel die burgerinitiatieven](#) van Mark Verhijde en Maarten Bosman
- ◆ [Boek Burgers en hun Landschap](#) van Alterra Wageningen UR
- ◆ [De terugtocht van de overheid](#) lezing over de Doe-democratie van Paul Frissen
- ◆ [Gemeenten moeten ruimte krijgen om lokale burgerinitiatieven te faciliteren](#), minister Plasterk van BZK in de Agenda Lokale Democratie

Bijeenkomsten

- ◆ [Natuurtop Natuurlijk in beweging op 5 februari](#)

Trajecten

- ◆ [Stadslab Apeldoorn](#)
- ◆ [Spoor van Vernieuwing](#)

Word ook lid van onze [LinkedIn discussiegroep!](#)

Mocht u opmerkingen over of ideeën hebben voor de inhoud en vorm van deze nieuwsbrief, dan horen bij dat graag via irini.salverda@wur.nl of 0317 481652